

Přínos PhDr. Ireny Janáčkové české hudbě a hudební dokumentaci

Určitě se nestává často, aby celé jedno století bylo vyplněno životem jednoho člověka. V našem případě tomu tak je – nedávno uplynulé 20. století můžeme bez nadsázky považovat za století života a čínorodé aktivity PhDr. Ireny Janáčkové. Působila v oblasti sborového zpěvu, klavírní hry, včetně teorie a pedagogiky obou oborů, dále hudební etnografie a zejména pak na poli hudební dokumentace. Jednotlivé odbornosti v určitých obdobích jejího dlouhého života různě převládaly, střídaly jedna druhou a především se průběžně rozšiřovaly a rozvíjely, někdy i přes nepřízeň osudu a nevídaný zásah vnějších okolností.

Dr. Janáčková se narodila 24. září 1901 v Českých Budějovicích, kde maturovala na reálném gymnáziu roku 1920. Soustavně a dlouhodobě se vzdělávala v oboru sborového zpěvu a ve hře na klavír až do počátku čtyřicátých let. Mezi jejími učiteli najdeme zvučná jména, včetně známého klavírního pedagoga prof. Viléma Kurze. Pro nastávající vědeckou práci byla vybavena i jazykově – skvělou znalostí latiny, francouzštiny a především němčiny. Třicátá a čtyřicátá léta jsou obdobím, kdy teorie a praxe se v působnosti dr. Janáčkové velice úzce prolínaly. Věnovala se tehdy klavírní hře, sborovému zpěvu, zejména přímo sbormistrovské práci a související práci pedagogické, především hudebně-výchovné (té až do první poloviny padesátých let).

Do aktivit čtyřicátých let spadá i odborné vzdělávání dr. Janáčkové. Hned roku 1945 se zapsala na Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze ke studiu hudební vědy, ovšem po neblaze známých prověrkách roku 1949 odtud musela odejít, neboť patřila k zastáncům muzikologa prof. dr. Josefa Huttera, neohroženého oponenta tehdy všemoc-

ného Zdeňka Nejedlého. Přechodně pak dokonce musela učit nehudební předměty na základní škole. Doktorátu dosáhla až počátkem sedmdesátých let na Pedagogické fakultě UK na základě disertace o lidové písni na Kladensku.

V letech 1950 až 1958 působila dr. Janáčková jako odborná asistentka v Ústavu etnografie a folkloristiky ČSAV v Praze, kde se teoreticky i prakticky věnovala problematice sběru a dokumentace lidových písní. Hudební folkloristika patřila k celoživotně intenzivním zájmům dr. Janáčkové a ideálně těžila ze zkušeností nabytých v pěstování sborového zpěvu. Obojí – se zvláštním akcentem na kulturu lidové písně a sborového zpěvu na Kladně a na Kladensku, ale také ve východních a jižních Čechách – došlo výrazu v četných článcích, statích a studiích, jednak publikovaných v odborném i dalším periodickém tisku (mj. zvláště *Český lid*, *Gramorevue*, *Hudební rozhledy*, *Hudební věda*), jednak zanechaných v autorčině rukopisné pozůstalosti.

Z publikovaného odkazu dr. Janáčkové si trvalou pozornost zaslouží práce „Jakub Jan Ryba o svém životě“, z němčiny přeložený vlastní Rybův životopis, který autorka a zároveň překladatelka připravila k vydání, doplnila četnými poznámkami a vysvětlivkami a vydala v knižní podobě roku 1946. V rukopisné pozůstalosti zůstávají hlavně rozsáhlejší studie jako: „Mozart a jeho první pražští vydavatelé“ (dokončeno přibližně k roku 1980 a určeno periodiku *Hudební věda*), dále „Sborový zpěv na Kladně“ a „Sborový zpěv na Kladensku“ a podle Československého hudebního slovníku osob a institucí (Praha 1963) to má být „Rakovnický kancionál Johanny Rejčkové z roku 1594“.

Vědeckou odbornou dominantou celoživotní aktivity dr. Janáčkové jsou nepochybně její soupisové a bibliografické práce. Zatímco pro mnohé muzikology činnost tohoto druhu náleží k obligátním, nepopulárním a brzy opouštěným počátkům jejich kariéry, dr. Janáčková toto úsilí bohatě rozvíjela a naplňovala v početně dlouhém důchodovém věku. Připomeneme, že po odchodu do důchodu v roce 1958 se dále věnovala sběru lidových písní pro tehdejší hudební oddělení Národního muzea v Praze, dnes České muzeum hudby, v šedesátých letech externě pracovala pro Souborný hudební katalog Národní knihovny ČR a pro Generální katalog NK pracovala až do svých osmdesáti let!

Těžiště pozornosti dr. Janáčkové je v pozdním období jejího života a neutuchající činnosti soustředěno na detailní podchycení produkce pražských hudebních nakladatelů a vydavatelů, z hlediska historického pak na poměrně širokou dobu národního obrození. Takto se zaměřila na pražská vydání děl skladatelů Wolfganga Amadea Mozarta („W. A. Mozart a pražští vydavatelé jeho díla“, *Gramorevue*, 1977, č. 11; „W. A. Mozart a první vydavatelé jeho díla“, *Hudební rozhledy*, 1987, č. 10) a Václava Jana Tomáška („Pražští vydavatelé V. J. Tomáška“, *Hudební věda*, 1981, č. 2). Životním opusem dr. Janáčkové co do rozsahu i hloubky bezpochyby zůstává práce „Marco Berra. Pražský vydavatel hudebnin obrozenecké Prahy“, jejíž rozsáhlá edice je redigována a připravována v hudebním oddělení Národní knihovny ČR. Vyjde bohužel už in memoriam.

Úctyhodné jubileum dr. Janáčkové se málem naplnilo – tento svět a svou práci však náhle opustila 10. prosince 2000 ve věku nedožitých sta let.

Julius Hůlek